ДЕТСКА ГРАДИНА № 35 ”ДЕТСКА РАДОСТ”/ с яслена група/
гр. Варна, кв. „Победа” до бл.№ 10, тел/факс.: 052/740 627, 052/500 636
e-mail: dgdetskaradost@gmail.com, www.dgdetskaradost-varna.com
www.facebook.com/Дг Детска Радост Варна

УТВЪРЖДАВАМ!.....
/ Кристина Статкова/
Директор на ДГ № 35
„ Детска радост” Варна

Заповед № 3/ 15.09.2026 г.

Механизъм
за
противодействие на тормоза и насилието

Механизмът за противодействие на тормозът и насилието в ДГ№ 35»Детска радост» Варна е разработен съгласно Заповед № РД09-1877/18.12.2015г. на Министъра на МОН и е неразделна част от Стратегията за развитие на детската градина за периода 2025- 2030 г.

Тормозът в детската градина обхваща широк спектър от прояви. Това е явление със сериозни размери, което оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват или наблюдават.

Въвеждането на общ механизъм за противодействие на тормоза се налага от разбирането, че реален напредък в справянето с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и следва от цялата образователна общност и се подкрепя от всички отговорни институции.

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО МЕЖДУ ДЕЦАТА

Какво е насилие?

В България в официална употреба е дефиницията на понятието **„насилие“**, дадена в параграф1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето. Две от определенията имат пряка връзка с насилието от деца върху деца, което е обект на настоящия механизъм.

Физическо насилие е „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето”.

Психическо насилие „са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.

Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на СЗО е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табута на обществото”.

Тормозът спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Тормозът между връстници се разглежда от много автори като групов феномен (Craig and Peplar, 1997). Случаите на насилие се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Дан Олвеус (Olweus, 1993) определя тормоза като сбор от *съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група*.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики на това поведение:

- злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;

- извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
- повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът обхваща много широк спектър от поведения: преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, откradване или повреждане на лични вещи) или непреки (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

Физически тормоз – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз – словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз – например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

Социален тормоз – например, избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Тормозът може да се случва както във физическата среда, така и във виртуалната среда (кибертормоз). Бурното развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на: обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронните средства за комуникация или в социалните мрежи;
- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис в интернет или по други канали без негово съгласие, кражба на самоличност, разпространение на слухове в социалните мрежи др.

Един от признаците, че дете може би е жертва на кибертормоз, е рязката смяна на настроението и поведението му при използване на интернет или при получаване на обаждане по мобилен телефон – например детето става мълчаливо и боязливо.

Физическият тормоз е формата, която възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към нея. Психическият и социалният тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като те не са така видими, а

и децата, от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания.

В много случаи социалният и психическият тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват и считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е деструктивен и опасен вид насилие.

Следователно усилията за справяне с насилието от деца над деца в детската градина трябва да бъдат насочени към всички проявления на това явление, а не само към неговите физически форми.

Разпознаването на физическото насилие включва следните физически и поведенчески показатели:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;

Разпознаването на психическото насилие включва следните физически и поведенчески показатели:

- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- бягане и криене
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в детската градина, ниска самооценка;
- психосоматични симптоми.

Разпознаването на сексуалното насилие включва както изброената по-горе симптоматика, така и различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възрастова група деца).

2. ПОЛИТИКА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Основен принцип при изграждането на политика за противодействие на тормоза в детската градина е прилагането на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна среда. За да се изгради защитната мрежа е необходимо да се поставят ясни граници, да се формират ценности, да се създадат правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз в детската градина.

Причините за насилието са много и комплексни и детската градина трудно би могло да повлияе на всички. То може обаче успешно да намали тези фактори, които са свързани със

средата в детската градина и които допринасят за проявата на агресия и за утвърждаване на агресивни модели на поведение, чрез:

- системни усилия за възпитаване у децата на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- подобряване на физическата среда в детската градина (с фокус върху групите), която не съдържа предпоставка за изява на агресивното поведение и в същото време създава условия за формирането на групата като общност;
- следване на последователни стъпки за подкрепа и разбиране на последиците от насилието и за справяне с неприемливото поведение на децата, които не наблягат на наказанието.

Политиката на равнище детската градина и на равнище група е осъществяването на дейности по превенция и интервенция (реакция).

Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище група, например създаване на правила на отношения в групата, морално възстановяване на щета, тематични дискусии. Дискусиите са възможност в групата да се поставят за обсъждане въпроси, които вълнуват или смущават децата, като по този начин се създава пространство за отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне.

Интервенциите включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на тормоз, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въвлечено пряко или косвено в ситуацията, и се прилага принципа на най-добрия интерес на детето. В по-голямата си част интервенциите включват отговора на детската градина при възникнали ситуации на тормоз.

Система за предотвратяване и противодействие на тормоза в детската градина

Дейности на равнище детската градина

Превенцията на равнище детската градина включва оценка на проблема, създаване на координационен съвет, изготвяне на план за противодействие на тормоз и създаване на единни правила.

• ***Оценка на проблема***

Оценката и анализирането на проблема е първата стъпка към неговото решаване. Оценката на проблема изисква да се даде отговор на следните въпроси: Осъзнава ли се проблемът и какво се знае за него? Кои видове и какви форми на тормоз има в детската градина? Колко често те се проявяват? Къде са местата, на които най-често се случват? Кои са участниците? Как се е реагирало до момента? Какво следва да се предприеме, за да бъде реакцията ефективна?

Оценката се извършва в началото и в края на учебната година. Тя се организира от ръководство. За целта се използват редица инструменти, като специални въпросници, дискусии с участие на цялата общност, фокус групи с деца, учители и родители и др. Резултатите от оценката и наличието на проблем се обсъждат на педагогически съвет с участието и на непедагогическия персонал, а в подходящ формат – и с родителите и децата. В края на учебната година при нужда може да се проведе среща с участието на

цялата общност или серия от фокус групи с деца от различни възрасти, родители, учители и др.

• ***Създаване на координационен съвет,*** който отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза.

Съветът се ръководи от заместник –директора по учебната дейност и включва учители и родители, представители на ОС и УН..

• ***Изготвяне на план за съответната учебна година за противодействие на тормоз***

На базата на извършената оценка в началото на всяка учебна година координационният съвет изготвя план за съответната учебна година за противодействие на тормоза. Този план съдържа описание на всички дейности по превенция и интервенция на равнище група и детска градина, с оглед на потребностите, вследствие от оценката в началото и в края на годината. Той е със срок една учебна година и се актуализира всяка учебна година.

• *Създаване на единни правила*

Този процес се свързва със следните дейности:

1. формулиране на предложения от всяка група за правила на поведение и ценности;
2. обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от групите и формулиране на общи ценности и правила, които са част от политиката на детската градина.
3. договаряне на единен механизъм, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;
4. разработване на предложения за промени в Правилника за дейността на детската градина и обсъждането им с общността;
5. приемане на съгласуваните промени;
6. прилагане на програми за развитие на личните и социалните умения на децата;
7. ясно разпределение на конкретни отговорности на всички възрастни в детската градина;
8. използване на подхода за работа с връстници (peer education), които трябва да станат естествените помощници при реализирането на всички видове интервенции, както по отношение на децата, които са обект на тормоз, така и по отношение на децата, които упражняват насилие;
9. повишаване квалификацията на учителите за работа с програмите, включително реализиране на специализирани обучения за определени категории от работещите в детската градина за справяне с критични ситуации и други;
10. разработване на мерки за привличане на родителите;
11. разработване на процедури и механизми за осигуряване на непрекъснато съгласуване на интересите и потребностите на отделните групи, съставляващи общността в детската градина;
12. информиране и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността
13. съществуващи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в детската градина;
14. осигуряване на реални партньорства с външни на детската градина служби, организации и специалисти;
15. насочване към здравни и социални услуги за децата и техните семейства

Дейности на ниво група

.С цел създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза:

¬ По време на занятие учителката запознава децата със същността и видовете тормоз между децата;

¬ Учителката използва формите на групова работа, дискусия, споделяне на опит за разясняване на проблема;

Учителките провеждат разговори с родителите в индивидуални или групови срещи за това какво е тормоз, в какви форми се среща в детската градина.

Всяка група заедно с учителките изработва общи правила на поведение в детската градина. Уточняват се мерките мерките в случай на нарушаване на правилата.Правилата се поставят на табло в групата.

Дейности на ниво общност

Училищната комисия за превенция на ученици/деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризистна интервенция, съгласувано с директора на училището /ДГ, осигурява реални партньорства с външни за училището организиции, служби и специалисти: ¬ Дирекция "Социално подпомагане" - Отдел „Закрила на детето” ¬ Общинска комисия за БППМН – ¬ МВР – Детска педагогическа стая – ¬ „Център за превенция на насилието и престъпността“; ¬ други

ДЕЙСТВИЯ ЗА СПРАВЯНЕ С УСТАНОВЕН ТОРМОЗ

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладяни от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата.

За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Ако се касае просто за „приятелска игра“ учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз е необходимо да се предприемат следните действия:

Прекратяване на ситуация на тормоз.

Задължение на всеки учител/служител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, като:

¬ В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;

¬ Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

1. Реакции спрямо детето, упражнило тормоз.

1.1. Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи „подходът за възстановяване на щетата“. Той се прилага от учителката на група.

¬ Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени, без да се налагат наказания;

¬ Ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят разговаря с детето, а то само избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшия от тормоза ;

¬ След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, учителката за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка;

1.2. При повтаряне на едни и същи нарушения на правилата се прилага подходът за възстановяване на щетата, уведомяване на Училищната комисия за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризистна интервенция , като се съставя протокол за тормоз.

¬ Учителката уведомява родителите за случилото се, както и за предприетите действия за разрешаване на ситуацията;

¬ Разговорът се провежда в партньорски взаимотношения, като се предоставя отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;

¬ Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и неглижирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;

¬ От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;

¬ Учителят насочва родителите за консултация с детски психолог.

1.3. При много сериозно ниво на тормоз – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител се уведомява Дирекция социално подпомагане

– Отдел за защита на детето, Държавната агенция за закрила на детето или МВР.

¬ Учителят или служителят, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да потърси помощ от други лица, намиращи се в района на инцидента;

¬ След прекратяване на физическия контакт между лицата, свидетелят на тормоза уведомява директора на детската градина и регистрира ситуацията на насилие като попълва заявка за извършване на консултативна и превантивна дейност в ситуация на насилие до Председателя на Училищната комисия за превенция на ученици жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризистна интервенция;

¬ Директорът свиква Училищната комисия за превенция на ученици жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризистна интервенция и уведомява отдела за „Закрила на детето" по местоживеене, местната комисия за БППМН, РИО и полицията;

¬ Училищната комисия за превенция на ученици жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризистна интервенция обсъжда ситуацията на свое работно заседание и съставя протокол за тормоз, уведомява учителите на групата и родителите на учениците като ги насочва към местната комисия за БППМН и полицията, ОЗД и общината по силата на координационния механизъм.

2. Реакции спрямо детето, който е обект на тормоз Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

¬ Учителят говори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило;

¬ Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;

¬ Учителят наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

IV. СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

1. Регистриране на ситуации на тормоз.

¬ Създава се единен регистър за описване на ситуации на училищен тормоз;

¬ Всяка ситуация на тормоз се описва в заявка до председателя на училищната комисия за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризистна интервенция от учители/служителя, който я е наблюдавал с цел проследяване развитието на случая във времето и планиране на подходяща интервенция;

¬ Заявката съдържа кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила, кои са участниците и какви мерки са били предприети;

¬ Регистърът се съхранява при директора;

2. Насочване към други служби.

В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето" по местоживеене.

Като първа стъпка се уведомява директора на детската градина, който е задължен да уведоми съответния отдел „Закрила на детето" по местоживеене и отдела за „Закрила на детето", на чиято територия е детската градина, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници от отделите „Закрила на детето" към Дирекциите „Социално подпомагане". Социалният работник е професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, условията, при които живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да подпомогнат детето и семейството като цяло.

АЛГОРИТЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В ДГ »ДЕТСКА РАДОСТ» ВАРНА

1. Запознаване на педагогическите специалисти и останалите служители с Механизма за противодействие на тормоза и насилието на общо събрание на екипа на детската градина.
2. Създаване/актуализиране на институционалните политики в съответствие с препоръките, описани в Механизма.
3. Създаване на Координационен съвет – състав (председател, членове) със заповед на директора на образователната институция.
4. Извършване на „оценка на ситуацията" в началото на учебната година и анализ на резултатите от Координационния съвет.
5. Изготвяне/актуализиране на едногодишен план от Координационния съвет на базата на резултатите от „оценката на ситуацията" в детската градина. Планът съдържа ясни срокове, ангажименти и отговорности за дейностите по превенция и интервенция на насилието и тормоза, като следва няколко задължителни стъпки:

5.1. Дейности за превенция

 Създаване/актуализиране на Етичен кодекс на институцията;

 Създаване/актуализиране на правила в Правилника за дейността на детската градина (първа стъпка на ниво група и втора – на ниво институция);

 Осигуряване на участие на децата в подготовката, организирането и реализирането на дейностите по превенция;
 Планиране на конкретни дейности по превенция на ниво група –отбелязване на празници, участие в инициативи, уъркшопи, организиране на ателиета и др.;
 Планиране на конкретни дейности за реализиране на партньорство с родители - провеждане на тематични срещи, организиране на работилници за родители и др.

5.2. Дейности за интервенция

 Създаване/актуализиране на процедури за действие при инциденти, работа по случай, включително насочване към услуги;
 Въвеждане на Дневник за случаи на насилие и тормоз за съответната учебна година. Всяка, описана в дневника ситуация, съдържа следната информация: дата, група, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

6. Изготвяне на годишен доклад от Координационния съвет и препоръки за създаване на по-сигурна образователна среда до ръководството на институцията.

V. Политика на ДГ №35 „Детска радост“ Варна за превенции и интервенция на насилие и тормоз

Принципи, ценности, философия

Основен принцип при изграждането на политиката за противодействие на тормоза в ДГ№35 »Детска радост» Варна е прилагането на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на сигурна среда за обучение и възпитание на децата. Изграждането на защитна мрежа поставя ясни граници за формирането на ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз в ДГ. За ранното откриване на причините за насилие в ДГ, както и успешното намаляване на факторите, които са свързани със средата в ДГ и които допринасят за проявата на агресия и за утвърждаване на агресивни модели на поведение, ДГ №35»Детска радост» Варна работи всекидневно чрез:

- системни усилия за възпитаване у децата на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- подобряване на физическата среда в ДГ (с фокус върху занималните), която не съдържа предпоставка за изява на агресивното поведение и в същото време създава условия за формирането на групата като общност;
- работа с нагласите към активно участие в дейностите, които намаляват съревнователния елемент между децата за сметка на екипната работа и споделяне на проблеми в общността на групата
- следване на последователни стъпки за подкрепа и разбиране на последиците от насилието и за справяне с неприемливото поведение на децата.

Политиката на ДГ№35»Детска радост» Варна се реализира на равнище детска градина и на равнище група, като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция (реакция).

Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности **на равнище група,** например създаване на правила на отношения в групата, морално възстановяване на щета, тематични разговори в подходящо време, като по този начин се създава пространство за отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне.

Интервенциите включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на тормоз, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въвлечено пряко или косвено в ситуацията, и се прилага принципа на най- добрия интерес на детето. В по-голямата си част интервенциите включват отговора на ДГ при възникнали ситуации на тормоз.

Разработване и въвеждане на система за предотвратяване и противодействие на тормоза в детската градина

Дейности на равнище детска градина

Превенцията на равнище детска градина включва оценка на проблема, създаване на координационен съвет, изготвяне на план за противодействие на тормоза и създаване на единни вътрешни правила.

Оценка на проблема

- Оценката на тормоза в ДГ№35»Детска радост» Варна се организира от ръководството на ДГ със съдействието на координационен съвет /КС/ за справяне с насилието в началото и в края на всяка учебна година с цел определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва. За целта могат да се използват редица инструменти, като специални въпросници, анкети, дискусии с участие на цялата градинска общност, фокус групи с деца, учители и родители и др.
- Оценката на тормоза (с един от изброените в т.1 инструменти) се извършва от учителите по групи до 3 седмици от началото на учебната година и до 3 седмици преди края на учебната година.
- Резултатите се обработват в десетдневен срок от КС за справяне с насилието.
- След обобщаване на резултатите от изследването, резултатите от оценката и наличието на проблем се анализират на педагогически съвет.

Създаване на координационен съвет

Със заповед на Директора на ДГ №35»Детска радост» Варна е създаден координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. Съветът се ръководи от председател - учител и включва учители и родители.

Изготвяне на план за съответната учебна година за противодействие на тормоза

В началото на учебната година КС изготвя план за противодействие на училищния тормоз. Този план съдържа описание на всички дейности по превенция и интервенция на равнище група и ДГ. Той е със срок една учебна година и се ревизира и актуализира всяка учебна година.

Създаване на единни вътрешни правила

КС за справяне с насилието, съгласувано с учителите по групи обобщава всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от групите и формулира общоградински ценности и правила, които стават част от вътрешно-градинската политика. КС за справяне с насилието, съгласувано с учителите по групи договаря единен механизъм с ясно разписани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в детската градина.

- Администраторът на сайта на ДГ отговаря за запознаване на градинската общност с настоящия „Механизъм за противодействие на тормоза в ДГ№35»Детска радост» Варна, като публикува всички документи на сайта на ДГ.
- Планират се обучения за повишаване на квалификацията на учителите в областта за справяне с тормоза и насилието, с критични ситуации и др.
- родителски срещи и в приемното време на учителите по групи;
- разработване на мерки за привличане на родителите;
- осигуряване на реални партньорства с външни на ДГ служби, организации и специалисти, предлагащи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза;

Интервенцията на равнище ДГ включва водене на Дневник и процедури за управление на информацията, иницииране на работа по случай и насочване на случай към други служби.
Дневникът със случаи се създава единствено за целите на анализа и планирането на цялостна градинска политика за противодействие на насилието и тормоза в ДГ. В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на нива две и три според приетата класификация, при които е необходима и намесата на координационния съвет. Ситуацията, която следва да се впише в Дневника със случаи, съдържа следната информация: дата; какво се е случило – кратко описание на ситуацията, кога се е случило, кои са участниците; кой служител е регистрирал ситуацията – име и подпис; какво е предприето като действия (интервенция); кои отговорни участници са информирани (институции, органи, родители); как е приключила ситуацията или на какъв етап е и какво предстои. На базата на вписаните ситуации, координационният екип извършва оценка на риска. Екипът е отговорен за анализа и разпознаването на деца, които участват и се въвличат в ситуации на тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. Анализът е подчинен на цели за извеждане на необходимост от индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск. Екипът създава процедура за откриване и работа по случай в ДГ.

Процедура за откриване и работа по случай

При предприемане на индивидуална работа по случай с дете на базата на направения анализ, координирането на работата се осъществява от учителите по групи.

Насочване на случаи към външни служби

При идентифициране на ситуация на тормоз, следва незабавно да се уведомят органите за закрила на детето: ОЗД и/или полиция. Уведомяването е задължение на всеки гражданин по силата на Закона за закрила на детето (ЗЗД), следователно сигнал до отдел „Закрила на детето“ и/или Районно управление „Полиция“ трябва да подаде гражданинът или служителят на ДГ, идентифицирал тормоза. Това може да бъде учител, възпитател, директор, служител от непедагогическия персонал, както и Координационният съвет като колективен орган. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция. Конкретните стъпки при подаване на сигнал за тормоз към външни служби са представени в Приложение 2. Кой, кога и къде може да подава сигнал за дете в риск?

Интервенцията на равнище група се отнася до ситуациите от ниво едно и две според приетата класификация. Съвместни действия между учителите. В случай че са налице поредица от ситуации от първо ниво, в което са въвлечени различни участници, може да се предприемат допълнителни занимания с цялата група . За целта би могъл да се покани и външен за ДГ специалист. Ако са налице други повторяеми фактори – например ситуациите се случват по едно и също време или в един и същи час и т.н., тези фактори следва да се вземат предвид и по преценка на учител, който ги констатира, да се информира координационния съвет. Ситуацията от второ ниво се вписва в Дневника за случаи на тормоз, като са определени участниците, направен е анализ от координационния съвет и са предприети мерки, които могат да включват индивидуална работа по случай и/или работа с групата

Включване на родители

При включване на родителите се има предвид следното:

- Във всички случаи е необходимо родителите на засегнатите деца да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от ДГ действия за разрешаване на ситуацията;
- В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна;
- Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и неглижирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;

- Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се предостави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;
- От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;
- Учителят може да насочи родителите за консултация с други специалисти при необходимост.

Ресурсна обезпеченост

ДГ е необходимо да осигурява:

- изградени механизми за взаимодействие с различни институции;
- обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз в ДГ, а при липса на такива да се обърне към външни за ДГ специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз; информация, материали по темата за насилието и тормоза в ДГ, информация за наличните ресурси в общността и други.

Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответни действия			
Първо ниво – нарушаване на правила			
Ниво на тормоз	Отговор на ДГ	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
Форми на физическо насилие са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост Форми на психическо насилие са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, подигравки, унижение, заплахи, неприлични коментари, измисляне на прякори, изключване Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст.	Действията се предприемат от учител заедно с родител, като се осъществява педагогическа работа-индивидуално, за група деца, за цялата група При наличие на щети от материален характер-те се възстановяват Ако педагогическата работа не дава резултата и насилственото поведение се повтаря, а последстнвията се по-сериозни, то тогава следва да се предприемат действия, предписани за ситуации от второ или трето ниво	Не се регистрира в дневника със случаи, защото са първа проява на насилие и не се тълкува като тормоз	1)Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници 2)Учителят подробно се информира за случилото се 3) Уведомяване на родител 4)Консултации - предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на у-л– намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

Форми на кибертормоз са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения(SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.)			
Второ ниво – повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или с по-сериозни последици:			
Ниво на тормоз	Ниво на тормоз	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
Форми на физически тормоз са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. **Форми на психически тормоз** са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация, подигравки, отправени пред целия клас обиди; интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. **Форми на сексуален тормоз** са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на	Действията се предприемат от учител, заедно с психолог , представител на координационния съвет и задължително участие на родител, като се уведомява директорът По преценка се подава сигнал до ОЗД и/или полиция. КС прави оценка на риска и може да даде становище за иницииране на работа по случая	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника за ситуации на тормоз от свидетел или учител Възстановяване на щети при наличие на такива	1)Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2)Учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, които е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнар към ОЗД 3) Учителят съобщава на КС за случая. Прави се оценка на случая и по преценка директорът подава сигнал от името на институцията до ОЗД и/или полиция и се инициира работа по случая 4)Уведомяване на родител 5) Мерки и действия-работа на КС: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на работа по случая 6)Проследяване изпълнението на предприетите мерки и

тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. **Форми на кибертормоз** са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение			действия
Трето ниво – системна злоупотреба, както и ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето , за който и да е от участниците в ситуацията:			
Ниво на тормоз	Ниво на тормоз	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
Форми на физически тормоз са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. **Форми на психически тормоз** са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване заупотреба на наркотични и други психотични вещества,	На трето ниво, по правило, уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става **незабавно.** Действията на ниво ДГ се предприемат от директор заедно с КС със задължителното участие на родител и компетентни власти,организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в найдобър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил процедура, директорът следва да	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона.	1)Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници 2)Учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, които е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал към ОЗД 3)Уведомяване на родител 4) Консултации-предприемане на индивидуални разговори с участниците 5) Мерки и действия-работа на КС: интензивна работа по

включване в деструктивни групи и организации. аплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други. **Форми на сексуален тормоз** са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или	информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията съставяне на При		случая; информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора 6)Проследяване изпълнението на предприетите мерки

ПРИЛОЖЕНИЕ 1.

НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ

1. Разпознаване на тормоза от страна на учителя.
2. Прекратяване на ситуация на тормоз.
3. Подход за възстановяване на щетата.
4. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз.
5. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността.

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на училището срещу насилието. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата общност, за да бъде максимално ефективна.

Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата, както и поведението, което е неприемливо. Тези ситуации представляват първо ниво от приетата класификация. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически измерения.

1.Разпознаване на тормоза от страна на учителя

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои – от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, в които не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра;
- ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз;
- когато се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде

определено като тормоз е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.
2. Прекратяване на ситуация на тормоз:
Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел или за която е получил сигнал (от дете, родител или друг служител от училището):
- в случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;
- не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на детето, което е нанесло тормоза и на други деца, защото това може да уронинеговото достойнство. Фокусът на интервенцията трябва да бъде насочен към децата-свидетели на тормоза, към средата, а не към участниците в ситуацията на насилие;
- когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата
3.Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети.
Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор на учителя на групата с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на детето, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите .
- Като първа стъпка учителят изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете;
- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят разговаря с детето , а то само предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и детето , което е бил потърпевш от тормоза. Този процес се медиира от ангажирания в случая учител на групата ;
-След изясняване на ситуацията и постигане на договореност, учителят за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка.
- При преценка, насочване на детето и неговите родители към консултации с психолог
4. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз
При повторна ситуация на насилие или когато има случай на тежък инцидент се следват предписанията от механизма, описани в класификация на формите на тормоз и предприемане на съответни действия.
Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може то да развие това чувство към другите. Липсата на емпатия е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз;
Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение. Важно е учителят да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за

ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците. При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се разговаря какво точно ще му помогне да се чувства сигурно детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно ако насилието се повтори;
- не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието, и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последствия;
- наблюдавайте детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаряйте с него;
- необходимо е да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуация на тормоз;
- не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като всички, които са били там, следва да видят какво се прави съгласно правилата Валидизират се пправилата и етиката на поведението и се подкрепят тези, които са се намесили в защита цценностите . На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;
- насърчава се убеждение за отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая. Насърчаване за грижа спрямо тормозеното дете. При преценка детето може да бъде насочено към услуги в общността.
5. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги
Насочването на детето и неговите родители към консултация и психологическа работа следва да се осъществява от учителя или от координационния съвет. Насочващият трябва да е запознат с услугите в и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми .Важно е насочването да се направи конкретно и с грижа, за да могат родителите и детето да се възползват, а не да го приемат като мярка за наказание.
ПРИЛОЖЕНИЕ 2.
КОГА, КОЙ И КЪДЕ МОЖЕ ДА ПОДАВА СИГНАЛ ЗА ДЕТЕ В РИСК?
1.Кога се подава сигнал за дете в риск?
Съгласно Закона за закрила на детето, чл. 7 (1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане”, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи. (2) Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна”.
2. Кой може да подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?
От страна на училището всеки един професионалист, работещ в системата на образованието, може да подаде сигнал към отдел „Закрила на детето” по местоживеене на детето. Това може да бъде директор, учител, възпитател, хигиенист, служител от непедагогическия персонал и т.н. Сигналът може да бъде подаден от името на училището, на Координационния съвет, като се описва цялата събрана информация по случая. По този начин се действа институционално и се подкрепя учителят, който е установил тормоза и риска за детето. Когато сигналът се отнася за дете в риск, сигналът ще бъде проучен от социалния работник, дори да е подаден анонимно. В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки служител в училище може да проведе консултация като се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с експерт на телефон 116 111.
3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Към Държавната агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111. Националната телефонна линия за деца предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Към нея при необходимост могат да се обръщат за съдействие и професионалисти. Националната телефонна линия за деца с номер 116 111 е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обаждащите се, независимо дали звънят от стационарен или мобилен телефон. Тя функционира 24 часа в денонощието. Според Координационния механизъм, в случай че сигналът за насилие бъде приет от някой от визираните органи за закрила – получен от дирекция „Социално подпомагане“/отдел за закрила на детето, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето той е длъжен да уведоми за това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в дирекция „Социално подпомагане” по настоящия адрес на детето

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (чл. 10, ал. 5) в случаите, отнасящи се до насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали.

Съгласно Координационния механизъм във всеки един отдел „Закрила на детето” при дирекция „Социално подпомагане” началникът на отдела е на разположение, като той определя отговорен социален работник. В отдел „Закрила на детето” определеният отговорен социален работник извършва проверката на сигнала до 24 часа от постъпване на сигнала. При проучването на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на училището – информация за детето, за взаимоотношенията му с учениците, впечатленията на учителите, т.е. информация, с която да бъде направена оценка на случая. При проучването на сигнала и предприемането на действия се изисква работа в екип от страна на различни специалисти. От една страна, за да се направи точна оценка, а от друга, за да бъдат съгласувани действията на различните специалисти. В случай че бъде установен риск за детето, то ще бъде отворен случай, т.е. ще бъдат предприети мерки за закрила. Ще бъде изготвен план, в който ще бъдат описани планираните мерки, като социалният работник ще следи за изпълнението на плана. В работата с децата и техните семейства всеки професионалист има своята роля. Ролята на социалния работник е свързана с проучване на семейната среда и предприемане на мерки за закрила. В същото време той има правомощията и ангажимента да консултира родителите, да подпомогне тяхната ангажираност в работата с детето на равнище училище. Социалният работник може да консултира семейството, да насочи родителите и детето към подходящи социални услуги и консултации. Мултидисциплинарният екип на местно равнище следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи бъде подкрепено със съдействието на останалите участници и в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете. Работата в екип ще даде възможност и за обратна връзка между различните специалисти, работещи с детето и неговото семейство, за успехите или трудностите при изпълнението на планираните цели.